

Intygskrav för tillträde till Legimus: redogörelse av utredning samt analys och slutsats

2025-12-04

Pontus Jeppsson

Dnr MTM 2024/402

Bakgrund

Den 6 februari 2025 fick MTM i uppdrag av regeringen att föreslå åtgärder för att säkerställa att endast högskolestudenter med ett berättigat behov ges tillgång till tillgänglighetsanpassad kurslitteratur i den digitala bibliotekstjänsten Legimus. Uppdraget syftade till att göra systemet för tillträde mer robust, rättssäkert och likvärdigt.

Legimus är MTM:s digitala bibliotek med talböcker, e-textböcker och punktskriftsböcker som tillhandahålls med stöd av inskränkningarna i upphovsrättslagen. Endast personer med en funktionsnedsättning i form av en syn- eller läsnedsättning har rätt att använda tjänsten.

MTM återrappporterade uppdraget till regeringen den 12 juni 2025.¹ I rapporten beskriver MTM ett antal åtgärder och förslag för att stärka systemet för tillträde till Legimus.

En åtgärd som beskrivs i återrappporteringen är att MTM inför en ny process för att fatta beslut om vilka personer som är berättigade att använda Legimus. Den nya processen införs i januari 2026 för studenter på universitet och högskola. Under kommande två år kommer samma beslutprocess även att börja användas för läsare anslutna till skol- och folkbibliotek.

Den nya beslutsprocessen innebär i korthet att den som ansöker om tillträde till Legimus får svara på en uppsättning frågor för att beskriva sina behov och hur svårigheterna med läsning tar sig uttryck. Ansökan sker på ett bibliotek och en bibliotekarie assisterar med frågeformuläret. Därefter skickas ansökan till MTM, som handlägger och fattar beslut.

Inom ramen för regeringsuppdraget utreddes även om ett krav på intyg borde införas som en del av behovsprövningen i den nya beslutsprocessen. Det skulle i så fall ställas krav på den som ansöker att uppvisa ett intyg från en sakkunnig yrkesperson inom vård eller skola för att styrka att personen har en

¹ Myndigheten för tillgängliga medier. *Robust, rättssäkert och likvärdigt: Återrappportering av regeringsuppdrag om studenters tillgång till anpassad kurslitteratur* (MTM-H 2025/91)

funktionsnedsättning som ger rätt att använda tjänsten. Intyget skulle då bifogas ansökan och en handläggare på MTM skulle granska intyget i samband med beslutsfattandet.

I återrapporteringen konstaterade MTM att ett intyg skulle kunna utgöra ett stöd i beslutsfattandet, men att flera frågor kvarstod. Bland annat behövde myndigheten få klarhet i om befintlig reglering kring sekretess är ändamålsenlig för att hantera uppgifter om läsarnas hälsa och funktionsnedsättning, samt fördjupa bilden gällande dataskydd och informationssäkerhet.

Utredningen kring ett eventuellt intygskrav har alltså påbörjats under vårens arbete med regeringsuppdraget och därefter fortsatt under hösten 2025. Denna promemoria innehåller en översiktlig beskrivning av vad utredningen visat, samt en sammanfattande analys med myndighetens slutsatser.

Följande personer har bidragit till utredningen av intygsfrågan: verksjurist Elna Jönsson, verksjurist Eva Wei, informationssäkerhetsansvarig My Haväng Wallin, utredare Charlotte Despres, utredare Anna Wall, bibliotekstrateg Cecilia Gärdén, strateg Kristin Nord, strateg Maria Dietrichson samt strateg Pontus Jeppsson.

Avgränsning

Regeringsuppdraget var avgränsat till studenter på högskola och universitet. Delar av utredningen om intyg är dock applicerbar på alla läsare av anpassad litteratur i Legimus. I redogörelsen som följer kommer det att framgå, där det är relevant, om det som beskrivs handlar om alla läsare eller enbart om studenter.

Värt att notera är att vad gäller elever i grundskola och gymnasium finns särskilda omständigheter att beakta, som exempelvis skollagens krav på att alla elever har rätt till de stöd och anpassningar de har behov av, oavsett om det finns någon diagnos eller något intyg. MTM har inte utrett dessa omständigheter.

Definition av intyg

Med intyg avses i detta sammanhang ett dokument som styrker att en person har en viss diagnos eller funktionsnedsättning. Intyget ska utfärdas av en sakkunnig yrkesperson, som exempelvis läkare, logoped eller specialpedagog.

För att ha rätt att få åtkomst till den anpassade litteraturen i Legimus krävs att en person har en funktionsnedsättning, och att denna funktionsnedsättning medför en syn- eller läsnedsättning. Det måste alltså finnas ett direkt samband mellan funktionsnedsättningen och svårigheter att ta del av tryckt text.

För vissa funktionsnedsättningar är detta samband uppenbart – exempelvis för personer med synnedsättning eller dyslexi. I andra fall är sambandet inte självklart. Till exempel har många personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) behov av och rätt till Legimus, men inte alla.

I utredningen har MTM utgått från ett scenario där ett eventuellt intyg ska styrka funktionsnedsättningen, medan sambandet mellan funktionsnedsättning och svårigheten att läsa är något myndighetens handläggare ska ta ställning till utifrån en uppsättning frågor som ställs i samband med ansökan.

Lagkrav, sekretess och dataskydd

Resonemangen i detta avsnitt gäller alla användare av Legimus, inte enbart studenter. Vad gäller minderåriga personer kan det dock finnas ytterligare lagar och regleringar som behöver beaktas, som inte tas upp i denna redogörelse.

Intyg är inget krav – men kan underlätta

Det finns inget uttryckligt krav på att MTM ska begära in intyg eller motsvarande dokumentation för att styrka en persons rätt till tillgång till Legimus, vare sig i upphovsrättslagen² eller enligt praxis. Inte heller finns det i MTM:s instruktion eller annan tillämplig författning något krav på att myndigheten ska begära in intyg. Det skulle alltså i så fall vara en administrativ åtgärd som MTM själv beslutar om.

Detta innebär att ett intyg inte är en förutsättning för laglig tillgång till Legimus, utan ett möjligt verktyg i MTM:s beslutsprocess för att bedöma om den sökande tillhör den berättigade målgruppen.

Ett intyg kan, ur ett juridiskt perspektiv, bidra till att stärka rättssäkerheten genom att beslut fattas på tydligare och bättre dokumenterade grunder. Ett formellt underlag skulle kunna minska risken för subjektiva bedömningar och bidra till likvärdighet mellan olika sökande.

Offentlighets- och sekretesslagen

En central fråga är hur uppgifter om den enskilde som framkommer i ett intyg hanteras och vilket sekretesskydd som kan tillämpas av MTM. Ett intyg som styrker en funktionsnedsättning kan innehålla uppgifter om hälsotillstånd och liknande personliga förhållanden, vilket är sekretesskyddad information enligt 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Ett intyg skiljer sig från det frågeformulär som MTM kommer att använda i den nya tillträdesprocessen på så sätt att myndigheten inte på förhand kan avgöra vilka uppgifter intyget innehåller. Det finns alltså en stor risk att de intyg myndigheten samlar in innehåller fler och känsligare uppgifter än vad beslutet om tillträde till Legimus kräver.

21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, som är den bestämmelse som är tillämplig hos MTM, ger dock endast ett minimiskydd, med ett så kallat kvalificerat rakt skaderekvisit. Det innebär att det finns en extra stark presumtion för att uppgifterna är offentliga. För myndigheter som hanterar uppgifter om hälsa inom ramen för specifik ärendehantering finns ofta starkare sekretessbestämmelser med åtminstone ett vanligt rakt skaderekvisit (presumtion för offentlighet), vilket alltså är något starkare än det som ges i 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

MTM omfattas inte av någon sådan särskild reglering. Det kan antas att lagstiftaren hade försett MTM med ett utökat sekretesskydd för sådana uppgifter om ett krav på intyg hade funnits i författning.

Det är också mer resurskrävande för en myndighet att tillämpa sekretessbestämmelsen i 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, som har ett kvalificerat rakt skaderekvisit, jämfört med att tillämpa en

² Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

sekretessbestämmelse med ett rakt skaderekvisit som är vanligt inom myndigheters specifika ärendehantering. Detta eftersom det krävs mer handpåläggning och tar mer tid i anspråk att göra en skadebedömning.

Det finns således risker ur ett integritetsperspektiv med att hämta in ytterligare integritetskänsliga uppgifter genom intyg. Ett utförligare resonemang om ett eventuellt intygskrav i förhållande till offentlighets- och sekretesslagen finns i ett separat PM.³

Dataskyddsförordningen

I relation till dataskyddsförordningen⁴ finns flera utmaningar kring hantering av intyg med känsliga uppgifter om personers hälsa.

Enligt artikel 9 i dataskyddsförordningen är uppgifter om hälsa och funktionsnedsättning en särskild kategori av personuppgifter (känsliga personuppgifter). Huvudregeln i artikel 9.1 är att behandling av känsliga personuppgifter är förbjuden, såvida det inte finns ett tydligt undantag som möjliggör behandlingen. Ett sådant undantag måste vara tillämpligt och kunna motiveras utifrån MTM:s uppdrag.

Vidare får myndigheten, enligt artikel 5.1 c i dataskyddsförordningen, inte samla in mer omfattande personuppgifter än vad som är nödvändigt för ändamålen med behandlingen. Det innebär att MTM endast får samla in uppgifter som är absolut nödvändiga för att uppfylla myndighetens uppdrag. Om syftet – att säkerställa att endast berättigade användare får tillgång till Legimus – kan uppnås utan att ytterligare känsliga personuppgifter hämtas in i ett intyg, ska sådana uppgifter alltså inte samlas in.

MTM skulle även riskera att få in mer information än vad som är relevant, eftersom det inte i förväg går att veta exakt vilken information ett intyg innehåller.

Utifrån dataskyddsförordningen skulle ett generellt intygskrav således kunna innebära en risk för oproportionerlig behandling.

Läsarperspektiv

Slutsatserna som beskrivs i detta avsnitt är avgränsat till studenter på högskola och universitet. Inom ramen för denna utredning har inte några intervjuer eller andra studier genomförts med läsare som är registrerade på folk- eller skolbibliotek.

Brukarorganisationers synpunkter

MTM har under våren 2025 intervjuat representanter för brukarorganisationerna Synskadades Riksförbund, Riksorganisationen Unga med Synnedsättning,

³ Myndigheten för tillgängliga medier. *PM om intyg och sekretessbestämmelser* (MTM 2024/402)

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG

Dyslexiförbundet, Riksförbundet Attention, Sveriges Dövas Riksförbund samt Förbundet Sveriges Dövblinda.⁵

Flera brukarorganisationer understryker att ett intygskrav skulle riskera att skapa ojämlikhet mellan olika grupper av studenter. Personer med dyslexi får ofta sin diagnos tidigt i livet och kan då visa upp ett logopedintyg, medan personer med NPF ofta får diagnos sent – ibland först i vuxen ålder. Enligt organisationerna skulle ett krav på formell dokumentation därför riskera att missgynna vissa grupper och leda till att vissa grupper får svårare att få tillgång till Legimus.

Brukarorganisationerna lyfter också risken för att långa väntetider kan drabba studierna negativt, då det ofta kan vara lång kö till utredningar av exempelvis dyslexi eller ADHD. Det kan också finnas stora regionala skillnader vad gäller tillgången till olika professioner som kan utföra utredningar, vilket riskerar leda till försämrad likvärdighet.

Brukarorganisationerna visar dock förståelse för att intyg kan vara ett effektivt verktyg för att motverka eventuellt missbruk av tjänsten, men framhåller samtidigt att de inte tagit del av något underlag som visar på omfattningen av det eventuella missbruket. De menar även att ett intygskrav skulle kunna leda till mer objektiva bedömningar. Men på det hela taget anser organisationerna att nackdelarna och riskerna överväger fördelarna.

Studenters synpunkter

Myndigheten har även låtit genomföra en kvalitativ studie för att belysa hur läsarna uppfattar tjänsten, tillträdesprocessen och ett eventuellt framtida krav på intyg.⁶

Samtliga intervjuade studenter i studien hade någon form av dokumentation eller intyg över sin funktionsnedsättning, men de var samtidigt överlag kritiska till ett generellt krav på intyg som villkor för att få tillgång till Legimus.

Flera studenter påpekade att vägen till diagnos ofta är lång och att det kan ta flera år att få en utredning inom vården. Att kräva ett intyg skulle därför riskera att skapa hinder för studenter som inte fått en diagnos utan väntar på utredning, enligt studenterna i studien.

Intyg i omvärlden

För att sätta intygsfrågan i ett bredare sammanhang har MTM jämfört hur intyg hanteras hos ett antal andra myndigheter, både i Sverige och i Norden.

Sverige

I Sverige används intyg i flera olika sammanhang där tillgång till stöd eller anpassningar ska beslutas.⁷

Universitet och högskolor kräver intyg för att bevilja riktat pedagogiskt stöd, det vill säga olika former av stöd och åtgärder för att underlätta för studenter med

⁵ Myndigheten för tillgängliga medier. *Utredning av intygskrav för kurslitteratur* (MTM-H 2025/91)

⁶ Origo Group. *Studenters erfarenheter av Legimus* (MTM-H 2025/91)

⁷ Myndigheten för tillgängliga medier. *Utredning av intygskrav för kurslitteratur* (MTM-H 2025/91)

funktionsnedsättning. Studenten behöver visa dokumentation som styrker en varaktig funktionsnedsättning. Bedömningen av vilka stödinsatser som ska beviljas görs sedan av samordnare på lärosätet, ofta i dialog med studenten. Vilken typ av intyg som krävs varierar mellan lärosätena.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) kräver intyg vid ansökan om studiemedel med särskilda villkor, till exempel sänkt studietakt. CSN kräver intyg som både styrker funktionsnedsättningen samt hur funktionsnedsättningen påverkar förmågan att studera. Det krävs även ett intyg från lärosätet som visar vilka stödinsatser studenten tagit del av där.

Universitets- och högskolerådet kräver intyg vid ansökan om förlängd tid på högskoleprovet, vilket ska utfärdas av logoped, syncentral eller annan intygsgivare som har godkänts av myndigheten.

I utredningen har även anpassat teoriprov för körkort samt fri entré och ledsagning vid kultur- och nöjesevenemang studerats. Sammantaget visar jämförelsen att intyg är vanligt i sammanhang där stödet innebär ekonomiska förmåner, särskilda rättigheter eller avvikelser från regelverk.

Norden

MTM har genomfört en kartläggning av hur det går till att få åtkomst till anpassad litteratur i Danmark, Norge och Finland.⁸ De tre länderna har liknande uppdrag som MTM men tillämpar olika modeller för tillträde.

Nota, Danmark

Den danska myndigheten Nota kräver någon form av intyg för alla användare, men utformningen varierar beroende på typ av funktionsnedsättning.

För dyslektiker används resultat från ett nationellt dyslexitest som genomförs i grundskolan. Elever som efter testet bedöms ha behov av Notas tjänster ansluts automatiskt. För andra grupper krävs intyg från läkare eller motsvarande.

Tibi, Norge

I Norge tillhandahåller Nasjonalbiblioteket tjänsten Tibi för personer med syn- eller läsnedsättning. Här ställs olika krav på olika grupper, vilket beror på att myndighetens uppdrag skiljer sig åt beroende på målgrupp.

Personer som är blinda eller har en grav synnedsättning har rätt att få kurslitteratur anpassad. Dessa personer, vilka utgör en förhållandevis liten grupp, måste uppvisa ett intyg utfärdat av ögonläkare eller annan expert.

Personer med andra typer av funktionsnedsättning, såsom dyslexi eller NPF, behöver inte uppvisa intyg för att få tillgång till tjänsten. Dock har myndigheten möjlighet att i efterhand begära in dokumentation om de bedömer att något är oklart i ansökan, eller vid stickprovskontroller. Dessa personer har inte rätt att få kurslitteratur anpassad, men kan låna anpassad allmänlitteratur som finns i Tibis samling.

⁸ Metamatrix. *Nordisk utblick: tillgång till kurslitteratur 2025*. (MTM-H 2025/91)

Celia, Finland

Tillgänglighetsbiblioteket Celia har ett uppdrag som liknar MTM:s och tillhandahåller både allmänlitteratur och kurslitteratur. Sedan 2015 krävs inte intyg för att få tillgång till tjänsten.

Tidigare krävdes intyg från läkare, speciallärare eller annan sakkunnig, men detta avskaffades efter en utredning. Det motiverades bland annat med att många läsare saknade möjlighet att få ett intyg, att hanteringen av intyg medförde kostnader för både vård och brukare, samt att biblioteken saknade rätt förutsättningar för att hantera känsliga personuppgifter.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att grannländerna har valt olika vägar i frågan om intyg. Danmark tillämpar krav på intyg eller annan dokumentation för samtliga användare. Norge kräver intyg av vissa grupper. Och Finland har tidigare haft krav på intyg men har avskaffat detta.

Kostnader

MTM har beräknat vilka kostnader ett intygskrav vid ansökan om åtkomst till Legimus skulle medföra för myndigheten. Det gäller framför allt kostnader i två avseenden. Dels i form av utökad administration vid handläggningen av ärendena, dels i form av utveckling av lämpligt systemstöd som uppfyller relevanta krav på säkerhet. I återrappporteringen av regeringsuppdraget⁹ redogör MTM för de uppskattade merkostnaderna.

För handläggningen gäller att om ett intyg bifogas till ansökan så behöver tre saker säkerställas: att intyget är äkta, att det kommer från en godkänd utfärdare samt att det innehåller den information som krävs.

I återrappporteringen beskriver MTM kostnaderna i ett scenario med ett stegvis införande av en sådan intygshantering, som börjar med studenter på universitet och högskola år 2026 och därefter införs stegvis för övriga läsare. Kostnaderna uppskattas till cirka 0,5 miljoner för 2026 och därefter cirka 1 miljon kronor per år för 2027 och framåt.

Kostnadsberäkningen bygger på att det 2024 nyregistrerades cirka 34 000 konton i Legimus (varav cirka 40 % på folkbibliotek, 40 % på skolbibliotek och 20 % på universitet och högskola). Utöver dessa tillkommer de ansökningar som resulterar i avslag, men hur många dessa är har MTM ingen statistik över i nuläget. Beräkningen bygger också på att även om ärendevolymen ökar under de första åren genom ett stegvis införande så kommer även hanteringen efterhand bli mer effektiv och mindre kostsam.

När det gäller utveckling av systemstöd handlar det om att säkerställa att intygen, som innehåller mycket känsliga personuppgifter, lagras och hanteras på ett sätt som garanterar en tillräcklig nivå av informationssäkerhet. Det handlar om skyddsåtgärder såsom kryptering, åtkomstkontroll, loggning och säker lagring. MTM uppskattar kostnaden för att utveckla en sådan IT-miljö till initialt cirka 2 miljoner kronor och därefter de löpande förvaltningskostnaderna till cirka 0,4 miljoner kronor per år.

⁹ Myndigheten för tillgängliga medier. *Robust, rättssäkert och likvärdigt: Återrappportering av regeringsuppdrag om studenters tillgång till anpassad kurslitteratur* (MTM-H 2025/91)

MTM har bara möjlighet att räkna på de direkta kostnaderna för myndigheten. Samhällskostnaden är dock större än så. Ett intygskrav innebär en administrativ hantering för biblioteken som ska stötta läsaren i ansökan, och det medför en arbetsbörda för de yrkespersoner som ska utfärda intygen, såsom läkare, logopedier eller specialpedagoger, vilket i flera fall är bristyrken som redan är högt belastade. Det uppstår även en samhällskostnad ifall studenter som är antagna till en utbildning inte kan påbörja den på grund av fördröjd åtkomst till kurslitteraturen – både för lärosätet som riskerar stå med tomma utbildningsplatser och för den enskilde som inte kan börja studera som planerat.

Förslag om att anpassad kurslitteratur införlivas i det riktade pedagogiska stödet

Relaterat till intygsfrågan är det förslag som MTM förde fram i återrapporteringen av regeringsuppdraget, om att lärosätena tar över behovsprövningen för anpassad kurslitteratur och att detta integreras med systemet för riktat pedagogiskt stöd.¹⁰

Förslaget innebär att besluten om vilka studenter som har rätt till anpassad kurslitteratur inte fattas av MTM utan av respektive lärosäte. Om förslaget blir verklighet blir frågan om intygskrav, ur MTM:s perspektiv, inte längre aktuell vad gäller studenter.

MTM inväntar besked från regeringen i denna fråga.

Övrigt förändringsarbete på MTM

Frågan behöver även ses i kontexten av övrigt förändringsarbete som pågår på MTM i syfte att motverka att Legimus missbrukas och säkerställa att myndigheten tillämpar inskränkningarna i upphovsrättslagen på ett korrekt sätt. Dessa förändringar beskrivs bland annat i återrapporteringen av regeringsuppdraget.

Några av förändringarna som har genomförts eller är inplanerade är:

- Kryptering av kurslitteratur som laddas ner, för att hindra att böcker sprids till obehöriga.
- Övervakning av onormalt användande, för att identifiera och vidta åtgärder mot användare som delar sitt konto med andra.
- Införande av e-legitimation som inloggningsmetod, för att säkerställa att rätt person loggar in i tjänsten.
- Nya rutiner för produktionsbeslut gällande kurslitteratur, där förlagens universellt utformade e-böcker blir förstahandsval om de är möjliga för läsaren att ta del av.
- Ny process för tillträde till Legimus, för att göra beslutshandlingen mer robust, rättssäker och likvärdig.
- Uppdelning av Legimus samling, som innebär att som huvudregel får enbart studenter åtkomst till den kurslitteratur som MTM anpassar

¹⁰ Myndigheten för tillgängliga medier. *Robust, rättssäkert och likvärdigt: Återrapportering av regeringsuppdrag om studenters tillgång till anpassad kurslitteratur* (MTM-H 2025/91)

utifrån det särskilda uppdrag myndigheten har att förse högskolestuderande med den litteratur de behöver.

- Förstärkt kunskapsstöd och information till biblioteken som möter läsarna, i form av utbildningar, dialogmöten, vägledning och samverkan.

MTM kommer att noga följa och utvärdera effekterna av dessa åtgärder.

Proportionalitetsprincipen

MTM:s verksamhet styrs av förvaltningslagen (2017:900), som bland annat anger att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt, utan att rättssäkerheten eftersätts. Vidare gäller att en myndighet inte får begära in fler uppgifter än vad som behövs för att avgöra ett ärende.

Enligt proportionalitetsprincipen, som uttrycks i förvaltningslagen och den statliga värdegrunden samt återkommer i rättspraxis och i EU-rätten, måste varje åtgärd stå i rimlig proportion till det mål som eftersträvas.

Den innebär att en myndighets åtgärder inte får gå längre än vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträlvade syftet, och att det alltid ska råda en rimlig balans mellan mål och medel.

Inom den statliga värdegrunden betonas att myndigheter ska agera med respekt för människors lika värde, frihet och värdighet, och att åtgärder som inskränker dessa värden endast får användas när det är motiverat och proportionerligt.

Vid prövning av ett eventuellt krav på intyg måste proportionalitetsprincipen tillämpas i två steg:

1. Är åtgärden nödvändig? Det måste kunna visas att kravet på intyg är nödvändigt för att uppnå syftet – i detta fall att säkerställa att endast personer som har rätt att använda Legimus får tillgång till tjänsten.
2. Är åtgärden proportionerlig? Det måste finnas en balans mellan nyttan med intygskravet och de nackdelar eller risker det innebär för enskilda och för myndigheten.

Om syftet kan uppnås genom mindre ingripande åtgärder bör dessa väljas istället.

Sammanfattande analys

Det finns inget uttryckligt krav i lag på att MTM ska begära in intyg för att bevilja åtkomst till anpassad litteratur i Legimus. Ur ett juridiskt perspektiv kan det inte uteslutas att ett intyg skulle kunna bidra till ökad rättssäkerhet i beslutsprocessen och skapa förutsättningar för mer enhetliga beslut.

Det saknas dock särskilda bestämmelser om sekretess för MTM:s handläggning av ärenden kring tillträde till Legimus. Det innebär att det finns risker utifrån ett integritetssperspektiv, och att tillämpningen av sekretessbestämmelsen blir mer resurskrävande att tillämpa.

Insamling och lagring av intyg är också problematisk i förhållande till dataskyddsförordningen. Det är inte tillåtet att samla in mer uppgifter än vad

som är nödvändigt för ändamålet med personuppgiftsbehandlingen. Det finns en risk att intyg innehåller fler uppgifter än vad myndigheten efterfrågar.

Brukarorganisationer och intervjuade studenter lyfter flera farhågor med ett intygskrav, bland annat gällande risken för långa väntetider och bristande likvärdighet.

Intygskrav är vanligt i samhället för att ge personer med funktionsnedsättning tillgång till stöd och anpassningar. Flera undersökta myndigheter har krav på intyg för att bevilja olika former av stöd. Ett undantag är grund- och gymnasieskolan. MTM:s systemmyndigheter i Norden har olika system, där Danmark har krav på intyg eller annan dokumentation för samtliga läsare, Norge har krav på intyg för vissa grupper, och Finland har tidigare haft intygskrav men tagit bort detta.

Att införa ett intygskrav bedöms bli kostsamt för myndigheten, både i form av ökad tid för handläggning samt för utveckling av IT-miljön. Det finns också en större samhällskostnad som är svår att beräkna.

Proportionalitetsprincipen, som är vägledande för all offentlig verksamhet, anger att myndighetens åtgärder inte får vara mera långgående än vad som är nödvändigt i sammanhanget.

Slutsats

MTM anser att det i nuläget inte går att motivera att införa krav på intyg som styrker en individs funktionsnedsättning i samband med ansökan om konto till Legimus. Detta gäller såväl studenter på universitet och högskola som läsare anslutna till skol- eller folkbibliotek.

Även om ett intyg ur juridiskt perspektiv skulle kunna bidra till ökad rättssäkerhet i beslutsfattandet, behöver MTM göra en helhetsbedömning där negativa konsekvenser vägs in.

Ett intygskrav är en långtgående åtgärd som innebär en börda för läsare, bibliotek, myndigheten, samt de yrkespersoner som ska utfärda intygen. Det bedöms också bli en mycket kostsam åtgärd. I dagsläget finns även integritetsrisker i förhållande till rådande sekretessbestämmelser.

MTM har redan infört och kommer fortsatt att införa omfattande förändringar som gör systemet för anpassad litteratur i Legimus mer robust, rättssäkert och likvärdigt. Den nya beslutsprocess som MTM inför med start i januari 2026 kommer att leda till en betydligt mer rättssäker handläggning, även utan intyg.

MTM kommer att noga följa upp effekterna av dessa åtgärder. Innan en sådan utvärdering är genomförd är det inte lämpligt att införa ytterligare åtgärder, i synnerhet åtgärder som medför negativa konsekvenser för läsare, bibliotek och myndigheten.

Vidare behöver MTM invänta återkoppling från regeringen angående förslaget om att lärosätena tar över ansvaret för vilka studenter som får tillgång till anpassad kurslitteratur.

Den samlade bedömningen är därför att ett intygskrav varken är lämpligt eller proportionerligt att införa i nuläget.